

zijn insuline in den handel te brengen, noch van de behandeling van een zaak, waarin KOOPMAN zijn meening zou hebben geuit.

Wat de duurte van het praeparaat betreft, met toenemende ervaring bij de bereiding is de prijs gedaald; juist 1 Februari heeft deze dan ook weer een belangrijke verlaging ondergaan. Ik hoop, dat het insuline binnenkort nog veel goedkooper zal kunnen worden, als gewijzigde bereidingsmethoden in de praktijk bruikbaar zullen blijken.

Amsterdam, 15 Februari 1924.

E. LAQUEUR.

DE BERI-BERI BIJ HET LEGER IN NED. INDIË.

Onder dit opschrift komt onder het hoofd Arts en Samenleving in het *Tijdschrift* van 15 December 1923 een artikel voor van de hand van J. W. WOLFF, waarin hij het op het eind van zijn betoog betreurt, naar aanleiding van een beri-beri-„epidemie” op een schip der Kon. Marine, dat men zich daar niet tijdig heeft gespiegeld aan de ervaring bij het leger opgedaan.

Ik geloof, oordeelende naar de ervaring opgedaan tijdens mijn dienst in Indië bij de Marine gedurende de jaren 1917—1920, dat dit spiegelen niet noodig is. De Marine heeft, wat de beri-beri-bestrijding betreft, een zelfstandige traditie hoog te houden en heeft dat, voor zoover ik weet, ook steeds gedaan. Geregeld wordt vitaminen-rijke voeding verstrekt niet alleen door doelmatige rijst, maar ook door katjang-idjoe te verstrekken en zoo veel mogelijk versche groenten, vruchten, versch vleesch, waarvoor zelfs een voor het leven aan boord zeer onaangename menagerie in het leven wordt gehouden. Ik persoonlijk ontving bovendien steeds door de vriendelijke bemiddeling van overste dr. POOL van den pharmaceutischen dienst van het leger dedek, in pillen verwerkt. Nooit heb ik, ondanks langdurige rondzwervingen, een geval van beri-beri aan boord gehad. Onder de ziekten, die de bemanning der vloot teisteren, neemt de beri-beri een zeer onbeteekenende plaats in. Ook ik heb in het hospitaal te Weltevreden veel beri-beri gezien onder matrozen, doch dat waren schepelingen van de Gouvernements Marine, die niet onder Marine resorteert, doch onder den Indischen burgerlijken geneeskundigen dienst, wat den geneeskundigen dienst betreft. Zelfs al was dit niet het geval, dan nog zou het optreden van eenige gevallen van beri-beri op een of ander oorlogsschip niet pleiten tegen de maatregelen in het algemeen door de Marine genomen.

Het doet eenigszins wonderlijk aan, dat, terwijl schrijver een bespreking houdt grootendeels dienende om de fouten van het legerbestuur in de periode 1918—1922 aan te toonen, hij eindigt met te betreuren, dat de Marine dat voorbeeld niet heeft gevolgd. Ik voor mij verheug mij althans, dat in 1918 van dat gespiegel niets is gekomen en wij onzen eigen koers zijn blijven varen.

Den Helder, 14 Februari 1924.

C. W. BOTTEMA, O. v. G. Iste kl. K. M.

GEZWELWEEFSEL VAN DEN SCHEDELBODEM.

De bedoeling van de opmerking van DEELMAN in het nummer van 16 Februari 1.1. naar aanleiding van mijn bijdrage over bovenstaand onderwerp in het nummer van 2 Februari ontgaat mij ten eenenmale. Zijn bezwaar heeft betrekking op een ondergeschikt punt, dat niets verandert aan de geheele samenstelling van het artikel. Bovendien zijn de feiten, die genoemd zijn in het pathologisch-anatomisch verslag van de microscopische praeparaten, in overeenstemming met het oordeel, dat juist DEELMAN destijds bij het zien van deze praeparaten heeft uitgesproken. En eindelijk komt in de formuleering van mijn artikel ten duidelijkste uit, dat ik DEELMAN niet als volledig medewerker heb genoemd, maar dat ik slechts uit beleefdheid aangaf, dat ook hij destijds kennis heett kunnen nemen van en zijn meening heeft kunnen uitspreken over enkele van de histopathologische praeparaten.

Amsterdam, 19 Februari 1924.

S. T. HEIDEMA.